

FORSVARET

Kjære veteraner, veteranfamilier og øvrige.

I dag 8. mai markerer vi at det er 75 år siden Norge ble frigjort etter tysk okkupasjon i perioden 1940 til 1945. Dagen i dag skal hedre alle de som ofret mye for at det norske folket skulle oppleve friheten igjen. Vi skal også reflektere over krigens grusomheter og krigsmotstanden som til slutt ledet til frigjøringen av landet vårt 8. mai 1945. Frigjøringen kom ikke av norsk innsats alene, den var et resultat av de alliertes samlede innsats i hele Europa. Viljen til å bidra for fellesskapet på tvers av landegrenser er sterk i Norge også i dag. Over 100.000 nordmenn har tjenestegjort i utlandet siden andre verdenskrig. Derfor markeres også 8. mai som Norges nasjonale veterandag. Så i dag feirer vi friheten samtidig som vi hedrer alle de som bidro under krigen og alle de som har bidratt i tiden etterpå.

Frigjøringen 8. mai 1945 er en av de største begivenhetene i Norges historie som selvstendig nasjon. I dagens norske samfunn er det noe uvirkelig å tenke tanken på å leve et liv under okkupasjon av en annen nasjon. Det å leve i frihet og kunne gjøre som vi vil hver dag er normalen for vår generasjon. Men, vår nære familie med foreldre og besteforeldre fra 1940-årene, har opp gjennom årene fortalt oss en annen historie. I dag når mange tidsvitner er gått bort er det enda viktigere å fortelle historien og markere frigjøringsdagen. Friheten og selvstendigheten må ikke tas som en selvfølge, og vi må ikke glemme vår historie.

Her i Elverum var det dramatiske april dager i 1940 med stor historisk betydning. Kampene på Midtskogen og Kong Haakons «Nei» på Folkehøgskolen er godt beskrevet og kjent for de fleste. Men det var bombingene av Leiret og Terningmoen 11. april som fikk størst konsekvenser for Elverum. Vel vitende om at Kongen ikke befant seg i Elverum angrep allikevel 19 tyske bombefly byen. Store deler av sentrum ble ødelagt, og 34 mennesker mistet livet. På minnebautaen her på Christianfjeld festning finner vi navnene på de som falt for Norge under krigen. Mange var sivile og ikke militært stridende personell. Det er med ettertanke vi på bautaen kan lese mange navn som også i dag er gjenkjennbare og vanlige Elverums navn.

På frigjøringsdagen i 1945 var befolkningen i Elverum i gledesrus. Igjen vaiet det norske flagget i flaggstenger, og de tyske soldatene var i stort borte fra Leiret. Barna fikk fri fra skolen, og mange gikk i gatene med flagg og jublet. Det gjorde også inntrykk da sivilkledd gutter og menn fra Hjemmestyrkene kom til byen og overtok ansvar for ro og orden.

Mange mennesker har blitt hedret for sin innsats under den andre verdenskrig. Samtidig vet vi at det fortsatt er mange som ikke har fått den anerkjennelsen de fortjener, både for militær og sivil innsats. Det gjøres fortsatt et betydelig arbeid over hele landet for å gi denne anerkjennelsen, og det er Heimevernet i dag som har rollen som Forsvarets representant. Vi vet også at det finnes en del mennesker som har gjort betydelig innsats, men som ikke ønsker oppmerksomhet omkring dette. Det skal respekteres, men innsatsen skal vi ikke glemme.

Veteraner er personell som på vegne av den norske stat har deltatt i en militær operasjon hjemme i Norge eller i utlandet. Operasjonene kan ha vært under norsk, alliert eller FN kommando. Veteraner er mennesker som har valgt å gjøre en særskilt innsats for fellesskapet, og ofte med stor risiko for seg selv. Våre veteraner representerer de verdiene som vi sloss for under den andre verdenskrig, og de

verdier vi ønsker å ivareta i et moderne demokratisk samfunn. Å slå vern om samfunnets verdier, og stå opp mot det som truer et demokratisk samfunn, vil alltid være et ansvar for soldaten på vegne av oss andre.

De fleste veteraner er nå sivile uten fast tilknytning til sine tidligere militære avdelinger. Det går veldig bra med de aller fleste veteraner, men for noen går det ikke like bra. Noen har hatt tøffe opplevelser med fare for eget liv og helse. Det kan by på utfordringer når man kommer hjem til hverdagen og er forventet å fungere akkurat som før. Om det er fysisk eller psykisk skade så er samfunnets anerkjennelse av innsatsen grunnlaget for å finne veien tilbake. I mange tilfeller handler dette om å ta ansvar og samordne ressurser på kommunalt nivå. I forsvarskommunen Elverum er det utviklet en Veteranplan og kommunen har egen definert veterankontakt. Det er veldig bra! Det er samtidig viktig å forstå at de aller fleste veteraner bringer med seg gode erfaringer og minner hjem som for de fleste er en stor ressurs.

Familien er veteranens viktigste støttespiller, men også de som betaler prisen for den innsatsen veteranen har lagt ned. Derfor er det så viktig at vi møter veteranfamiliene med interesse, forståelse og anerkjennelse. 8. mai er en dag hvor vi også hedrer veteranfamiliene.

For oss som bærer uniform til daglig er datoer som 9. april og 8. mai litt ekstra spesielle. Refleksjon rundt egen profesjon som soldat, og bevisstheten rundt eget yrkesvalg blir da godt aktualisert gjennom forskjellige markeringer og historiefortellinger. Valget av yrke og det å stille seg disponibel for landet sitt er et valg som handler om mye mer enn daglig jobbfunksjon. Det er mennesker som tar slike valg som bidro til frigjøringen av Norge 8. mai 1945, og det er slike mennesker som aktivt har bidratt til frihet og bedre liv for mennesker i en rekke land siden 1945.

I dag når Joachim Rønneberg, Gunnar "Kjakan" Sønsteby og andre veteraner er gått bort er det vi som må videreføre historien og minne om slagordet «Aldri mer 9. april». La oss i dag reflektere over bildene fra frigjøringsdagen i 1945 med jublende nordmenn og norske flagg. La oss i dag også reflektere over innsatsen til alle veteraner og veteranfamilier. Fred og frihet er ikke noe vi har fått gratis, og vi må aldri glemme denne viktige delen av vår historie. Mange har ofret mye, noen har ofret alt.

Med anerkjennelse og respekt vil jeg gratulere alle med frigjørings- og veterandagen og takke for oppmerksomheten.

Christianfjeld festning, Elverum 8. mai 2020

Jo Haugom
Oberst
Sjef Forsvarets vinterskole